

Ny regering – ny utrikespolitik?

Den långa regeringsbildningen resulterade i ett långt regeringsprogram. Analysen har koncentrerats på helt andra kapitel än det som gäller den klassiska utrikespolitiken. Även kapitlet om säkerhets- och försvarsfrågor har lett till få kommentarer, så stark samsyn råder om dem. Inte heller den alerta oppositionen har haft invändningar att komma med.

Det är knappast överraskande att vår nya säkerhetspolitik dominerar och att utrikespolitiken hamnar i skuggan av Nato och Ukraina. Lite tillspetsat kan man fråga om det alls finns utrymme för en profilerad utrikespolitik vid sidan av de existentiella frågor som världsläget aktualiserar. I de flesta utrikespolitiska frågeställningar finner man lätt en säkerhetspolitisk dimension.

Inte desto mindre är det skäl att titta närmare på hur denna redan rätt kantstötta regering vill sköta Finlands utrikesrelationer. Kapitel åtta i programmet är rätt mångordigt berättande och ger anledning

att fråga: innebär skrivningarna någon egentlig nyorientering då de flesta välkända komponenter omnämns och anges som viktiga?

Programgruppen leddes av Elina Valtonen (saml), den på förhand tippade utrikesministern, och texten bör därför svara mot hennes intentioner. Hon har ett gott utgångsläge som en seriös och sakkunnig politiker och borde inte ha några problem att passa in i den utrikespolitiska hierarkin som består av presidenten – Sauli Niinistö till mars 2024 – statsminister Orpo (saml) som EU-ansvarig och försvarsministern Häkkinen (saml). Alla har ju samma politiska bakgrund. Å andra sidan har det visat sig att relationerna mellan aktörerna kan vara ansträngda – dels har det rört sig om personkemi, dels har det berott på konstitutionens utformning.

Ett frågetecken kan ändå ritas för biståndsministern, sannfinländaren Ville Tavio. Kommer han att passa in i mönstret? Med en starkt nedbantad budget får han väl mest ägna sig åt utrikeshandeln. Dessutom är det bra att minnas att EU-ministern Anders Adlercreutz (sfp) befinner sig nära Orpo när EU-politiken utformas och verkställs och att Anna-Maja Henriksson (sfp) sköter de nordiska samarbetsfrågorna vid sidan av utbildningen.

För länge sen fanns det en tid då all uppmärksamhet riktades på regeringsprogrammets definition av Finlands neutralitetspolitik och på VSB-paktens¹ uttydning. I dagens program är det inte lätt att hitta en lika enkel tolkningsnyckel. Skulle det i

Garantiföreningen för *Nya Argus*
håller ett möte per zoom
den 30 oktober kl. 19.
Länk skickas till medlemmar
som anmält sig per e-post till
nya.argus@gmail.com.

1 Ett fördrag mellan Finland och Sovjetunionen om ”vän-
skap, samverkan och ömsesidigt bistånd” som under-
tecknades 1948 och upphävdes 1992.

så fall vara avsnittet ”Finland utvecklar i ett brett perspektiv sin relation till Förenta Staterna som är en av Finlands viktigaste strategiska samarbetspartner och allierade”?

Åtminstone illustrerar meningen hur mycket som har förändrats sedan 1987 års regeringsprogram. – USA-avsnittet fortsätter med att betona teknologi, försvar och handel och ”ett så nära som möjligt” samarbete mellan hela EU och USA. Finland kommer sannolikt att ställas inför problematiska avvägningar om USA förutsätter att EU och vi fullt ut följer dess Kina-politik.

”Kina är en viktig handelspartner [...] och Finland upprätthåller fungerande relationer med Kina”. Därefter nämns att Kina utmanar den rådande världsordningen, vårt behov av att minska beroendet av Kina och att vårt EU-medlemskap bestämmer vår Kina-politik. Ingenting överraskande alltså, med tillägget att vi ”uppmuntrar Kina” att utöva sitt inflytande för fred i Ukraina.

Som en återspeglning av säkerhetspolitiken nämns nu ett intensifierat samarbete med Norge och det är hög tid att bredda kontaktytorna med grannlandet. Även om den nya gemenskapen inom Nato är motivet är det skäl att investera även i andra samarbetsområden med Norge. Verkligt förtroende skapas när politiker, tjänstemän och medier engageras. Nu är skillnaden mellan samarbetsintensiteten med Sverige och Norge alltför stor.

Vilka andra länder nämns? Sverige kommer på andra plats efter USA och därefter det nordiska samarbetet med dess ständiga huvudvärk, gränshindren. Självfallet nämns Estland och de övriga baltiska staterna. När sedan Australien, Sydkorea, Japan och Kanada lyfts fram torde det vara första gången dessa länder uppmärksammas i ett finländskt regeringsprogram. Det betyder många resor för den nya ministern för att konfirmera öppningen. Samtidigt är det värt att konstatera att varken Tyskland eller Frankrike, de största EU-länderna, nämns. Man kunde tro att tysk-kunniga Valtonen är intresserad av Berlin, men kanske är utelämnandet ett tecken på en avvaktande hållning: när kommer Scholz och Macron att få ordning på sina torp?

På tal om Sverige: kan det nära säkerhetspolitiska samarbetet rentav leda till en bättre koordinering av utrikespolitiken? Man kan ana att regeringen

Kristersson famlar när det gäller att finna sin plats på världskartan efter alliansfrihetens slut.

Beskrivningen av Rysslandsrelationen är naturligtvis radikalt annorlunda än för fyra år sedan. Utöver givna fördömanden kan man notera att regeringen är positiv till rysk skadeståndsskyldighet och att ryska tillgångar konfiskeras. Relationerna till Ryssland ses inte längre som en bilateral fråga utan de formas tillsammans med våra allierade inom ramen för EU. Rollen som brobyggare och medlare har alltså, inte oväntat, förvisats till historien.

Däremot talar programmet för att kunskapen om och analysen av Rysslands utveckling bör upprätthållas och att det ryska civilsamhället ska stödas ”i mån av möjlighet”. Den möjligheten är nog i dag liten då Kreml anser sådant stöd vara av statsfientlig natur.

Saknas något i kapitel 8? FN får ett lakoniskt omnämnande då regeringen konstaterar att Finland just nu är medlem i FN:s råd för mänskliga rättigheter och siktar på medlemskap i FN:s säkerhetsråd 2029. Hittills har världsorganisation med alla dess brister haft en central plats i Finlands utrikespolitiska liturgi. FN har ansetts vara de små staternas skydd och en garant – om också en ineffektiv sådan – för en regelbaserad världsordning. Nu saknar man ett värdeladdat omdöme om FN:s betydelse och om behovet av reformer.

Någon sannfinländsk vinkling är svår att upptäcka i programmet, snarare syns då utrikesministeriets avtryck. Tiden fram till presidentskiftet ägnas sannolikt åt en fortsatt inrikespolitisk debatt om utrikespolitikens arbetsfördelning. Den kommer att kretsa kring den berömda tallriksfrågan: vem företräder Finland på EU:s och Natos toppmöten? Presidenten eller statsministern – eller båda? Presidentkandidaterna kommer att utfrågas om hur de ser på statsministerns roll, detta som ett arv från tidigare presidenter som varit måna om att betona sin roll som ledare för utrikespolitiken.

PÄR STENBÄCK

Pär Stenbäck är minister och ordförande för Nya Utrikespolitiska Samfundet (NUPS) sedan 2017. Han har varit undervisnings- och utrikesminister och Röda Kors-ledare samt är medgrundare av International Crisis Group.